

Διαφοροποιημένη διδασκαλία στο νηπιαγωγείο

Βασίλης Οικονομίδης

Διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι η διδακτική εκείνη προσέγγιση κατά την οποία ο εκπαιδευτικός λαμβάνοντας υπόψη τη μαθησιακή ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα και το μαθησιακό προφίλ των μαθητών του σχεδιάζει προγράμματα, επιλέγει διδακτικές μεθόδους, τεχνικές και διδακτικά μέσα και οργανώνει μαθησιακές δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στις διαφορετικές ανάγκες των παιδιών (Μπιρμπίλη, 2011· Κουτσελίνη, 2011). Τα παιδιά μιας σχολικής ομάδας, όπως η ομάδα του νηπιαγωγείου μπορούν να διαφέρουν μεταξύ τους με βάση το οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό υπόβαθρο της οικογένειας, τη σωματική, νοητική, κοινωνικοσυναισθηματική τους ανάπτυξη, τις σχολικές ικανότητές τους (Jarolimek, Foster & Kellough, 2005· Σφυρόερα, 2007). Οι παραπάνω διαφορές έχουν ως αποτέλεσμα την εμφάνιση διαφορών στις ανάγκες, στα ενδιαφέροντα, στην ετοιμότητα μάθησης, στους τρόπους και στους ρυθμούς μάθησης των παιδιών (Κουτσελίνη, 2011). Επομένως, ο εκπαιδευτικός οφείλει να επιλέγει και να διαμορφώνει κατάλληλα το σχολικό περιβάλλον, τα διδακτικά μέσα, τις διδακτικές μορφές και πρακτικές και να προσαρμόζει το πρόγραμμα στις παραπάνω διαφορές και ιδιαιτερότητες των μαθητών του, διατηρώντας στον ίδιο βαθμό τις προσδοκίες του για όλους παρά τη διαφορά του έργου που αναλαμβάνουν οι μαθητές και των αποτελεσμάτων που επιτυγχάνουν (Tomlinson, 2004). Έτσι, ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι να υποστηρίζει, να συντονίζει, να διαμεσολαβεί μεταξύ των ποικίλων ειδών γνώσης και των μαθητών του, τους οποίους οφείλει να γνωρίζει πολύ καλά (Σφυρόερα, 2007).

Ουσιαστικά, «η διαφοροποιημένη διδασκαλία έχει ως στόχο τη μεγιστοποίηση της μάθησης για όλους τους μαθητές τόσο ως προς τους γνωστικούς όσο και διαδικαστικούς μαθησιακούς στόχους» (Θεοφιλίδης, 2008), έτσι, όμως, ώστε όλοι οι μαθητές να επιτυγχάνουν τουλάχιστον τις ελάχιστες απαιτήσεις του αναλυτικού προγράμματος που είναι απαραίτητες για τη συνέχιση της σχολικής πορείας τους και τη ζωή στην κοινωνία (Marzano, 2003). Διαφοροποιημένη διδασκαλία, δηλαδή, δεν είναι η κατάσταση κατά την οποία κάποια παιδιά ασχολούνται με ό,τι θέλουν σε μια γωνιά (π.χ. ζωγραφίζουν), ενώ τα υπόλοιπα παιδιά είτε συνολικά, είτε κατά ομάδες, είτε μεμονωμένα ασχολούνται με συγκεκριμένες, οργανωμένες και στοχευμένες δραστηριότητες μάθησης. Στη διαφοροποιημένη διδασκαλία εφαρμόζονται διαφορετικοί τρόποι ενασχόλησης διαφορετικών παιδιών (μεμονωμένων ή σε ομάδες) με σκοπό την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων, οι οποίοι προσαρμόζονται στα «μέτρα» των παιδιών. Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας σχεδιάζεται με βάση τη μαθησιακή ετοιμότητα (γνωσιακή ικανότητα, δεξιότητες, αδυναμίες), τα ενδιαφέροντα (θέματα που απασχολούν και κινητοποιούν τον μαθητή να εξερευνήσει και να μάθει) και το μαθησιακό προφίλ του μαθητή (πώς μαθαίνει, προτιμήσεις για τρόπο εργασίας) (Μπιρμπίλη, 2011). Με βάση τη μαθησιακή ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα και το μαθησιακό προφίλ των μαθητών η διαφοροποίηση της διδασκαλίας σε μια τάξη αφορά το περιεχόμενο, τη διαδικασία και τα αποτελέσματα

της μάθησης. Είναι προφανές τα τρία αυτά στοιχεία διαφοροποιούνται είτε μεταξύ μεμονωμένων μαθητών είτε μεταξύ διαφορετικών ανομοιογενών ομάδων μαθητών με βάση τη μαθησιακή ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα και το μαθησιακό προφίλ των μαθητών. Η διαφοροποιημένη αποτελεί ένα μοντέλο διδασκαλίας κατά το οποίο ο εκπαιδευτικός μπορεί άλλοτε να εργάζεται με όλη την τάξη, άλλοτε με ομάδες και άλλοτε με μεμονωμένους μαθητές (Tomlinson, 2011).

Δραστηριότητα 1

Μετά από την ανάγνωση και την επεξεργασία ενός παραμυθιού η νηπιαγωγός ζητάει από τα παιδιά να σκεφθούν όλοι μαζί πώς θα μπορούσαν να το «ξαναπούν». «Πώς θα μπορούσαμε να ξαναθυμηθούμε το παραμύθι; Τι μπορούμε να κάνουμε;». Άλλα παιδιά προτείνουν να το αφηγηθούν ξανά («Να το ξαναπούμε εμείς, κυρία»), άλλα να το ζωγραφίσουν («Να ζωγραφίσουμε και να πούμε τι δείχνουν οι ζωγραφίες μας στη σειρά») και άλλα να το παρουσιάσουν ως θεατρικό έργο («Να το παίξουμε, να είμαστε εμείς οι ήρωες»). Η νηπιαγωγός αποδέχεται και τις τρεις προτάσεις των παιδιών, ζητάει από αυτά να σχηματίσουν τρεις διαφορετικές ομάδες ανάλογα με το τι επιθυμούν να πράξουν και να συνεννοηθούν τα μέλη κάθε ομάδας για το τι ακριβώς θα κάνει το καθένα.

Μπορείς να διακρίνεις ποιες αρχές διαφοροποιημένης διδασκαλίας εφαρμόζει στο παραπάνω παράδειγμα η νηπιαγωγός; Μπορείς να προτείνεις εναλλακτικές εφαρμογές;

Δραστηριότητα 2

Μετά την ολοκλήρωση του εικαστικού μέρους της κατασκευής καρτών για την εορτή της μητέρας, κάθε παιδί θα συμπληρώσει στη δική του κάρτα τη φράση «Μαμά, σε αγαπώ πολύ». Τα παιδιά έχουν τις εξής δυνατότητες: α) από γραμμένες από τη νηπιαγωγό και εκτυπωμένες στον υπολογιστή καρτέλες να κόψουν τη φράση σε λέξεις και να τις επικολλήσουν στην κάρτα τους σχηματίζοντας τη φράση, β) από τις ίδιες καρτέλες να κόψουν τη φράση σε συλλαβές και να τις επικολλήσουν στην κάρτα τους σχηματίζοντας τη φράση, γ) από τις ίδιες καρτέλες να κόψουν τη φράση σε γράμματα και να τα επικολλήσουν στην κάρτα τους σχηματίζοντας τη φράση, δ) από τις ίδιες καρτέλες να αντιγράψουν με μαρκαδόρο τη φράση στην κάρτα τους.

Μπορείς να υποθέσεις γιατί η νηπιαγωγός παρέχει στα παιδιά αυτές τις τέσσερις εναλλακτικές εκδοχές αποτύπωσης της ίδιας φράσης στις κάρτες τους; Τι την οδηγεί σε αυτή την απόφαση και πώς μπορεί να υποστηρίξει τα παιδιά στην υλοποίηση των τεσσάρων αυτών εκδοχών; Πώς θα απαντήσει στους γονείς που θα την ρωτήσουν για τη διαφοροποίηση αυτή στις κάρτες των παιδιών του νηπιαγωγείου;

Δραστηριότητα 3

Μετά από μία αρκετά ενδελεχή συζήτηση στην τάξη σχετικά με το τι είναι οικογένεια, τα πρόσωπα που την αποτελούν και τους ρόλους που επιτελούν στο

πλαίσιο της, τα παιδιά αποφασίζουν, με την παρότρυνση της νηπιαγωγού, να ζωγραφίσουν το καθένα ξεχωριστά, την οικογένειά του.

Μπορείς να προτείνεις στη νηπιαγωγό της τάξης ιδέες τις οποίες θα μπορούσε να διατυπώσει προς τα παιδιά ώστε να υπάρχει διαφοροποίηση στο κοινό, ως προς το θέμα, έργο που θα παράξουν τα παιδιά; Σε ποια σημεία θα μπορούσε να υπάρξει διαφοροποίηση και πώς θα μπορούσε να την υποστηρίξει η νηπιαγωγός;

Δραστηριότητα 4

Ένα τμήμα νηπιαγωγείου έχει 20 παιδιά. Από αυτά τα 5 είναι αλβανικής καταγωγής, τα 2 βουλγαρικής καταγωγής και 1 είναι ινδικής καταγωγής και τα υπόλοιπα 13 είναι ελληνικής καταγωγής.

Αρκούν τα στοιχεία αυτά για να σε οδηγήσουν στον σχεδιασμό και την εφαρμογή διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών πρακτικών; Ποια άλλα στοιχεία χρειάζεται να λαμβάνεις υπόψη σου

Δραστηριότητα 5

Στο πλαίσιο ενός σχεδίου project με θέμα «Η θάλασσα» τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες έρευνας: για τα ψάρια, για τα πλοία, για το κολύμπι, για τη θαλάσσια ρύπανση.

Κατά τη γνώμη σου, η συγκεκριμένη προσέγγιση κατά πόσο εμπεριέχει διαφοροποίηση και με βάση ποια στοιχεία επιχειρείται η διαφοροποίηση αυτή; Πώς η νηπιαγωγός μπορεί να διαμεσολαβεί μεταξύ των παιδιών και της νέας γνώσης;

Δραστηριότητα 6

Στην τελευταία φάση ενός σχεδίου project με θέμα «Η γειτονιά μας» τα παιδιά καλούνται να παρουσιάσουν στο άλλο τμήμα του νηπιαγωγείου κάτι από όσα τους απασχόλησαν κατά την επεξεργασία του θέματος. Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες με βάση τί και πώς θέλουν να παρουσιάσουν.

Ποια στοιχεία πρέπει να ληφθούν υπόψη ώστε η παρουσίαση να λάβει χαρακτηριστικά διαφοροποιημένης διδασκαλίας; Ως προς ποια σημεία είναι δυνατόν να διαφοροποιηθούν μεταξύ τους οι παρουσιάσεις των ομάδων; Πώς ανταποκρίνεται η παρουσίαση αυτή στα ενδιαφέροντα, στη μαθησιακή ετοιμότητα και στο μαθησιακό προφίλ των παιδιών; Ποια στοιχεία σχετικά με την μαθησιακή ετοιμότητα, τον τρόπο μάθησης και τα ενδιαφέροντα των μαθητών της μπορεί να καταγράψει και να αναγνωρίσει η νηπιαγωγός; Πώς θα χρησιμοποιήσει τα στοιχεία αυτά στο σχεδιασμό των επόμενων διδασκαλιών;

Δραστηριότητα 7

Ολοκληρώνοντας μία σχετική θεματική προσέγγιση η νηπιαγωγός μετά από συζήτηση ζητά από τα παιδιά να επιλέξουν με βάση τις επιθυμίες τους διαφορετικούς τρόπους παρουσίασης του «κύκλου του νερού» και να χωριστούν αναλόγως σε 3 ομάδες διαφορετικής παρουσίασης: η πρώτη ομάδα θα διηγηθεί με προφορικό λόγο τον κύκλο του νερού, η δεύτερη ομάδα θα τοποθετήσει σε σειρά με βάση τη χρονική τους αλληλουχία εικόνες που δείχνουν το φυσικό αυτό φαινόμενο και η Τρίτη ομάδα θα αναπαραστήσει με την δραματική τέχνη τον κύκλο του νερού.

Ποιο είναι το κύριο στοιχείο ή κριτήριο της διαφοροποιημένης παρουσίασης του κύκλου του νερού από τις διάφορες ομάδες; Ποια άλλα στοιχεία διαφοροποίησης θα πρότεινες στη νηπιαγωγό;

Δραστηριότητα 8

Σε μια τάξη η νηπιαγωγός διαβάζει στα παιδιά το γνωστό παραμύθι «Η Κοκκίνοσκουφίτσα».

Ποια στοιχεία θα πρέπει να λάβει υπόψη της για να επιλέξει τον τρόπο παρουσίασης του παραμυθιού, τις αφηγηματικές εκείνες τεχνικές που θα προκαλέσουν το ενδιαφέρον όλων των παιδιών για το παραμύθι και θα ανταποκρίνονται στο μαθησιακό τους προφίλ;; Πώς θα διαμορφώσει διαφορετικής γνωστικής απαίτησης ερωτήσεις επεξεργασίας του παραμυθιού, έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στη μαθησιακή ετοιμότητα των παιδιών;

Βιβλιογραφία

- Θεοφιλίδης, Χρ. (2008). *Ρωγμές στο παρόβουνο της παραδοσιακής διδασκαλίας*. Λευκωσία: Έκδ. συγγ.
- Jarolimek, J., Foster, C. & Kellough, R. (2005). *Teaching and learning in the elementary school*. Upper Saddle River, NJ: Pearson. 8th ed.
- Κουτσελίνη, Μ. (2011). Διαφοροποίηση διδασκαλία;/μάθησης σε τάξεις μικτής ικανότητας και η αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας. Στο Κ. Χρυσυφίδης & Ρ. Σιβροπούλου (Επιμ.), *Αρχές και προοπτικές της προσχολικής εκπαίδευσης. Αφιέρωμα στην Ευγενία Κουτσουβάνου* (σελ. 73-94). Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη.
- Marzano, R. (2003). *What works in schools*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Μπιρμπίλη, Μ. (2011). *Οδηγός εκπαιδευτικού για το πρόγραμμα σπουδών του Νηπιαγωγείου*. Αθήνα: ΥΠ.Π.Δ.Β.Μ.Θ. – Π.Ι.
- Σφυρόερα, Μ. (2007). *Διαφοροποιημένη Παιδαγωγική*. ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων. Κλειδιά και Αντικλειδιά. Β' έκδ.

- Tomlinson, C. A. (2004). *Διαφοροποίηση της εργασίας στην αίθουσα διδασκαλίας. Ανταπόκριση στις ανάγκες όλων των μαθητών*. (Μτφρ.: Χρ. Θεοφιλίδης & Δ. Μαρτίδου-Φορσιέ). Αθήνα: Γρηγόρη.
- Tomlinson, C. A. (2011). *Πώς να διαφοροποιήσουμε τη διδασκαλία σε τάξεις μεικτής ικανότητας*. (Επιμ. - Μτφρ.: Ειρ. Κορρέ). Αθήνα: Γρηγόρη.